Cofnodion Cyfarfod o PWYLLGOR CYDLYNU TROSOLWG A CHRAFFU a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor - Penmorfa ddydd Dydd Iau, 2 Chwefror 2023

PRESENNOL: Y Cynghorydd Wyn Evans (Cadeirydd), y Cynghorwyr Keith Evans, Geraint Hughes, Gwyn Wigley Evans, Marc Davies, Caryl Roberts, Ceris Jones, Endaf Edwards a Chris James.

HEFYD YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd y Cyngor ac Aelod Cabinet dros y Gwasanaethau Democrataidd, Polisi a Pherfformiad, a Phobl a Threfniadaeth.
Y Cynghorydd Gareth Davies, Aelod Cabinet dros y Gwasanaethau Cyllid a Chaffael.
Y Cynghorwyr Keith Henson, Matthew Vaux, Wyn Thomas, Alun Williams (Aelodau Cabinet).
Y Cynghorwyr Elizabeth Evans, Gareth Lloyd, Hugh Hughes, Amanda Edwards ac Euros Davies.

SWYDDOGION YN BRESENNOL: Eifion Evans, Prif Weithredwr; Barry Rees, Cyfarwyddwr Corfforaethol; James Starbuck, Cyfarwyddwr Corfforaethol; Duncan Hall, Swyddog Arweiniol Corfforaethol, Cyllid a Chaffael; Lowri Edwards, Swyddog Arweiniol Corfforaethol, Gwasanaethau Democrataidd; Lisa Evans, Swyddog Craffu a Safonau, Dwynwen Jones, Swyddog Trosolwg a Chraffu a Nia Jones, Rheolwr Corfforaethol Gwasanaethau Democrataidd.

(10.00 - 11.20 am)

23 Ymddiheuriadau

Ymddiheurodd y Cynghorydd Rhodri Evans am na allai fod yn bresennol yn y cyfarfod.
Cadeiriodd y Cynghorydd Wyn Evans (Is-gadeirydd) y cyfarfod gan fod y Cynghorydd Keith Evans (Cadeirydd, a oedd yn bresennol o bell) yn gwella o salwch.

24 Datgelu buddiant personol (gan gynnwys datganiadau chwipio) Atgoffir aelodau am eu cyfrifoldeb personol yn datgan unrhyw fudd personol a budd sydd yn rhagfarnu yn gysylltiedig â materion a gynhwysir yn yr agenda hwn yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol 2000, Cyfansoddiad y Cyngor a Chod Ymddygiad Aelodau. Yn ogystal, mae'n rhaid i Aelodau ddatgan unrhyw chwip plaid gwaharddedig a roddwyd ar Aelod yng nghyswllt y cyfarfod yn ôl Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Datgelodd y Cynghorydd Gareth Davies fuddiant personol mewn perthynas ag Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru

25 **Ystyried cyllideb ddrafft 2023/24, a ystyriwyd gan y Cabinet ar 24/01/23**

Amlinellodd y Cynghorydd Wyn Evans, Cadeirydd y Pwyllgor, weithdrefn y cyfarfod a chroesawodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Bryan Davies, y Cynghorydd Gareth Davies, Aelod Cabinet dros y Gwasanaethau Cyllid a Chaffael, Aelodau'r Pwyllgor, gweddill Aelodau'r Cabinet, yr Aelodau nad ydynt yn perthyn i Bwyllgor a Swyddogion i'r cyfarfod.

Cyflwynodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Bryan Davies yr adroddiad ar gyllideb ddrafft 2023/2024 gan gynnwys rhaglen gyfalaf aml-flwyddyn wedi'i diweddaru a noddodd ei bod yn seiliedig ar setliad dros dro Llywodraeth Cymru a bod setliad terfynol Llywodraeth Cymru i ddod ar 28 Chwefror 2023.

Cynghorodd yr Arweinydd Aelodau'r Pwyllgor y croesawir y cynnydd uwch na'r disgwyl o 8.1% (ar sail ariannol) yn y setliad dros dro gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2023/2024. Dylai hyn sicrhau y gellir diogelu gwasanaethau i breswylwyr Ceredigion cymaint ag sy'n bosibl ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/2024 er y cydnabyddir bod hon yn Gyllideb eithriadol o heriol o hyd. Mae'r pwyntiau allweddol sy'n deillio o'r adroddiad fel a ganlyn:

- Mae'r pwysau costau a wynebir gan y Cyngor yn dod i gyfanswm na welwyd ei debyg o £22m, sydd gyfwerth â ffactor chwyddiant penodol i Geredigion o fwy na 13%. Mae hyn yn cymharu â chwyddiant cyffredinol o 10.5% (ffigwr CPI Rhagfyr 2022). Mae angen dod o hyd i ddiffyg o £12m yn y gyllideb felly drwy gyfuniad o ystyriaethau o ran Arbedion Cyllidebol a chynnydd yn Nhreth y Cyngor.

- Dywedodd nad oedd y meysydd lle gwelir pwysau costau yn gyffredinol yn unigryw i Geredigion. Mae themâu'n dod i'r amlwg yn gyson sy'n debyg i'r rhai y cyfeirir atynt yn y wasg yn genedlaethol sy'n effeithio ar ystod o sefydliadau sector cyhoeddus a phreifat yn ogystal ag ar sefyllfa ariannol teuluoedd unigol. Maent yn amrywio o gostau ynni a thanwydd i ddyfarniadau cyflog staff uwch na'r rhagamcanion, i gontractau â chymalau sy'n gysylltiedig â chwyddiant.

- Mae cynnydd arfaethedig ar ei ardoll gan Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru hefyd sydd ar lefel na welwyd ei thebyg o'r blaen. Mae cynnydd arfaethedig o 13% yn ei Gyllideb yn arwain yn ei dro at bwysau costau mawr, mewn termau cymharol, ar gyllideb y Cyngor ei hun.

- Mae'r gofynion ar gyllidebau sy'n ymwneud â Gofal Cymdeithasol yn dal i gynyddu, ac mae hefyd angen cyfeirio mwy nag £1.7m o gyllid o fewn y Setliad Dros Dro (1.5% o'r cynnydd o 8.1%) i wasanaethau a gomisiynir yn allanol yng Ngheredigion er sicrhau bod gweithwyr Gofal Cymdeithasol cofrestredig yn dal i gael eu talu ar y Cyflog Byw Real, o leiaf, (sydd wedi codi o £9.90 i £10.90 yr awr - cynnydd o 10.1%).

- Ar waethaf heriau gweithredol ar adegau mewn rhai gwasanaethau, mae Cyngor Sir Ceredigion yn dal i ddarparu gwasanaeth o safon a gaiff ei gydnabod gan reoleiddwyr allanol. Mae Asesu Cymru yn asesu bod y Cyngor yn parhau yn sefydlog yn ariannol, er yn cydnabod bod heriau ariannol yn ei wynebu gan greu risg ariannol parhaus nad yw'n unigryw i Geredigion.

- Mae lefel bresennol Band D Treth y Cyngor ar gyfer 2022/2023 yng Ngheredigion (o ran pob cydran) yn £1,777.27 sy'n cyd-fynd â chyfartaledd Band D Treth y Cyngor yng Nghymru ar £1,777.18. Mae lefelau cyfartalog Treth y Cyngor yng Nghymru hefyd dipyn yn is na'r cyfartaledd cyfwerth o £2,034 ar gyfer 2022/2023 yn Awdurdodau Unedol Lloegr. Mae elfen y Cyngor Sir o Fand D Treth y Cyngor ar gyfer 2022/2023 yn £1,447.90 ar hyn o bryd.

- Dywedodd yr Arweinydd ei fod ef a'r Cabinet, fel y mae pob Cynghorydd, yn ymwybodol iawn o'r effaith y mae Costau Byw yn ei gael ar gyllid personol teuluoedd. Cynigir bod y cynnydd yn Nhreth y Cyngor ar gyfer 2023/2024 yn cael ei gadw islaw'r gyfradd chwyddiant bresennol a'i gyfyngu i ddim mwy na £10.02 ychwanegol y mis ar gyfer elfen y Cyngor Sir.

- Yr opsiwn a ffefrir gan yr Arweinydd a'r Cabinet o ran y cynnydd yn Nhreth y Cyngor yw cynnydd arfaethedig o 7.3% yn Nhreth y Cyngor, sy'n cynnwys elfen o 1.3% mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn ardoll yr Awdurdod Tân ac sydd gyfwerth ag £8.81 y mis ychwanegol ar gyfer elfen y Cyngor Sir.

Pwysleisiodd yr Arweinydd bod amserau anodd a heriol i ddod - gyda chynnydd cyfartalog dangosol o ddim ond +3.1% yn Setliad Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024/2025. Rhoddir sylw i faint yr her maes o law wrth gyflwyno Strategaeth Ariannol Tymor Canol wedi'i diweddaru. Un o egwyddorion arweiniol cychwynnol y weinyddiaeth wleidyddol newydd oedd (cyn belled ag yr oedd yn bosibl) osgoi toriadau yn narpariaeth Gwasanaethau, lleihau Dileu Swyddi, peidio â mynd ar drywydd cwtogi fesul tipyn a pharhau i arfer dull corfforaethol a thrawsnewidiol o fynd i'r afael ag arbedion yn y tymor canol.

O ystyried maint yr her ariannol, mae terfyn ar yr hyn y gellir ei gyflawni'n llawn yng nghyswllt yr holl elfennau drwy'r dull hwn ac yn achos Cyllidebau Dirprwyedig Ysgolion bydd gofyn i Ysgolion unigol wneud penderfyniadau rhagweithiol wrth i lefel eu Mantolen Ysgol a'r arian grant sydd ar gael leihau.

Cynghorwyd yr Aelodau i godi pryderon ynghylch meysydd gwasanaeth penodol yn y pwyllgorau Craffu perthnasol.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Gareth Davies, Aelod Cabinet dros y Gwasanaethau Cyllid a Chaffael at y canlyniadau allweddol i Geredigion o Setliad Dros Dro 23/24 a nodir ar dudalen 3 o 42 o'r adroddiad. Nododd bod Cyllid Allanol Cyfun Llywodraeth Cymru a ddyrennir i Geredigion yn £129.050m ar gyfer 2023/24 o gymharu â £119.419m ar gyfer 2022/23. Mae hwn yn gynnydd mewn cyllid o £9.6m (8.1%) a Cheredigion wedi'i rancio'n 9fed.

Cyfeiriodd hefyd at Ardoll yr Awdurdod Tân gan nodi, yn dilyn trafodaeth gydag Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru, y byddai'r swm perthnasol i Geredigion yn gynnydd o £519k o dan ei Opsiwn Cyllideb o 13%, sydd gyfwerth â 1.3% o gynnydd yn Nhreth y Cyngor ar eiddo Band D. Mae grant ychwanegol o £143k sy'n ymwneud â Thân hefyd i'w drosglwyddo i Setliad Terfynol Llywodraeth Cymru ac felly ymgorfforir y swm hwn i'r Gyllideb a bydd gofyn ei gyfeirio drwy'r pennawd cyllidebol Ardoll Tân er sicrhau bod yr elfen hon yn parhau'n niwtral o ran cost. Mae'n siomedig bod y newid hwn yn cael ei wneud yn hwyr ym mhroses y Gyllideb heb ymgynghori ymlaen llaw.

Mae canlyniad Setliad Ceredigion yn adlewyrchu ystod o ffactorau, ond y prif sbardun yw'r lefel gyffredinol o gyllid ychwanegol a roddwyd gan Lywodraeth Cymru i'r Setliad. Mae ffactorau perthnasol eraill i'w nodi yn ymwneud â newidiadau yn y data ar Boblogaeth sy'n cyfrif am gynnydd o £54k a newidiadau yn y data ar Nifer Disgyblion sy'n cyfrif am ostyngiad o £70k.

Dywedodd y Cynghorydd Davies y gallai'r enillion o ran Poblogaeth fod wedi bod yn uwch (tua £350k) gan fod Cyfrifiad 2021 wedi cofnodi poblogaeth o 71,468 yng Ngheredigion, tra bo'r set ddata ar boblogaeth a ddefnyddiwyd ar gyfer Setliad 2023/2024 yn gyfartaledd cyfun o ddata ar boblogaeth Cyfrifiad 2021 a'r amcanestyniadau poblogaeth ar sail 2018 ar gyfer 2023, sydd yn 71,188. Yn ychwanegol at hyn, mae o leiaf 2 o'r Setliadau blaenorol (2021/2022 a 2022/2023) wedi defnyddio data ar boblogaeth wedi'i dan-ddatgan.

O ran nifer disgyblion, mae'r nifer yn y Meithrin a Chynradd wedi gostwng 2.7% i 4,951, tra bo'r nifer yn yr Uwchradd (blynyddoedd 7-11) wedi cynyddu 2.5% i 3,599. Mae hyn yn adlewyrchu tuedd genedlaethol o ran nifer y disgyblion Uwchradd yn cynyddu a nifer y disgyblion Meithrin a Chynradd yn gostwng, wrth gymharu data a ddefnyddiwyd ar gyfer Setliadau 2022/2023 a 2023/2024.

Cafodd £70m ledled Cymru ei gynnwys yn y Setliad er mwyn cael parhad yn ymrwymiad Llywodraeth Cymru er sicrhau bod Gweithwyr Gofal Cymdeithasol cofrestredig yng Nghymru yn cael eu talu ar lefel Costau Byw Real, o leiaf, sydd yn awr yn codi i £10.90 yr awr.

Darparodd Duncan Hall, Swyddog Arweiniol Corfforaethol, Cyllid a Chaffael, ddiweddariad byr ar y sefyllfa bresennol ac yn arbennig ar bwysau costau yr Awdurdod. Gwnaed gwaith iteru manwl i nodi ac asesu'r pwysau costau anochel a wynebir gan bob Gwasanaeth, yn ogystal â'r agweddau y'u

hystyrir yn eitemau Corfforaethol. Mae’r gwaith hwn wedi nodi tua £22m o bwysau costau sydd gyfwerth â 13.4% o Gyllideb 2022/2023. Mae’r lefel hon o bwysau costau yn eithriadol a thu hwnt i’r £13m a welwyd yng nghyllideb 2022/2023. Cyn COVID a’r lefelau chwyddiant uchel presennol yn economi’r DU, roedd pwysau costau yn nodweddiadol tua £8m a thua 6% o’r gyllideb net. Aeth yn ei flaen i roi trosolwg o’r Pwysau Costau sy’n effeithio ar bob gwasanaeth yn ogystal â’r eitemau a gaiff eu trin yn rhai Corfforaethol eu natur a’r arbediad yng nghyfradd Cyfraniadau Cronfa Bensiwn Gweithwyr sy’n fanteisiol i bob Gwasanaeth.

Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol yn ystyried ar effaith ar Wasanaethau o fewn ei gylch gwaith unigol ar 09/02/23 a 10/02/23.

Yna, rhoddwyd cyfle i’r Aelodau ofyn cwestiynau ac fe’u hatebwyd yn eu tro gan yr Arweinydd, yr Aelod Cabinet neu’r Swyddog perthnasol. Codwyd y prif bwyntiau a ganlyn:

- Gofynnodd y Cadeirydd ar i fwy o wybodaeth gael ei rhoi ym mhob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, sef, dadansoddiad manwl o gyllideb weithredol pob adran. Mewn ymateb i’r cais hwn, cadarnhaodd yr Arweinydd y bydd papurau’r agenda yn dilyn yr un fformat â’r llynedd. Anogodd y Prif Weithredwr, Eifion Evans, yr Aelodau i ailedrych ar adroddiadau blaenorol, sef adroddiadau chwarterol alldro refeniw a gyflwynwyd i’r Cabinet ac adroddiadau chwarterol y Bwrdd Perfformiad Corfforaethol a gyflwynwyd yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf er mwyn cael gwybodaeth o’r fath. Roedd hawl gan Bwyllgorau Craffu hefyd ystyried unrhyw faes Gwasanaeth yn eu Blaenraglenni Gwaith.
- Mewn ymateb i gwestiwn, cadarnhaodd Aelodau a oedd yn bresennol sy’n cynrychioli’r Awdurdod ar yr Awdurdod Tân bod cryn dipyn o drafod wedi bod gyda’r Prif Swyddog Tân eleni a’i fod wedi’i nodi mewn cyfarfodydd y bydd Ceredigion yn derbyn ei chyfran o’r cyllid ychwanegol;
- Mewn ymateb i gwestiwn, cadarnhawyd nad yw’n anghyfreithlon defnyddio cronfeydd wrth gefn er y cydnabyddid ei fod yn arfer gwael os na archwiliwyd i ffyrdd eraill ac y rhoddwyd ystyriaeth i’r rheiny yn y lle cyntaf;
- Mewn ymateb i gwestiwn ynghylch Hybu'r Economi, y’i ystyrir yn flaenoriaeth yn Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor, cadarnhawyd bod tua £7m eisoes mewn cronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi a chynigir yn awr na fydd cyllid ychwanegol yn cael ei neilltuo i’r diben hwn yn 2023/24;
- Awgrymodd y Cadeirydd y byddai unrhyw sesiynau briffio yn y dyfodol mewn perthynas â’r Gyllideb yn cynnwys gwahoddiad i’r Is-gadeirydd fod yn bresennol.

Yn dilyn trafodaeth, **CYTUNODD** yr Aelodau ar y canlynol:

1. Nodi y bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn ystyried yr effaith ar Wasanaethau o fewn eu cylchoedd gwaith unigol ar 09/02/23 a 10/02/23.
2. Nodi'r sefyllfa gyffredinol o ran y Gyllideb fel y'i nodir yn yr adroddiad ar y Gyllideb yn Atodiad A.
3. Nid oedd y Pwyllgor yn cynnig unrhyw opsiwn ychwanegol mewn perthynas â lefel Treth y Cyngor ar wahân i'r rhai a nodir yn yr adroddiad, sef:
    a) Cynnydd o 6.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas â'r cynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol 23/24 o £179.627m, a fyddai'n darparu llai o gyfraniad tuag at Bwysau Costau Cyllideb Ddirprwyedig Ysgolion.
    b) Cynnydd o 7.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas a'r cynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol 23/24 o £180.101m.
    c) Cynnydd o 8.3% yn Nhreth y Cyngor (gan gynnwys 1.3% mewn perthynas â chynnydd arfaethedig yn Ardoll yr Awdurdod Tân) a gofyniad cyllidebol 23/24 o £180.576m, i ddarparu cyfraniad uwch tuag at Bwysau Costau Cyllideb Ddirprwyedig Ysgolion.
4. Y bydd yn ofynnol i'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a gynhelir ar 09/02/23 a 10/02/23 ystyried yr opsiynau gwahanol sy'n gysylltiedig â Threth y Cyngor.

RHESWM DROS YR ARGYMHELLION:
Cynorthwyo wrth baratoi cyllideb wedi'i mantoli a sicrhau bod craffu priodol ar y Gyllideb gyffredinol arfaethedig.

26 Cadarnhau Cofnodion Cyfarfod Blaenorol ac unrhyw faterion sy'n codi o'r Cofnodion hynny Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd 18 Ionawr 2023 ac unrhyw fater yn codi o'r cofnodion.

CYTUNWYD cadarnhau fel cofnod cywir Gofnodion y Cyfarfod o'r Pwyllgor a gynhaliwyd ar 18 Ionawr 2023. Nid oedd materion yn codi o'r cofnodion hynny.

Unrhyw fater arall y penderfyna'r Cadeirydd sy'n gofyn am sylw brys y Pwyllgor

Ni chodwyd materion eraill.

Cadarnhawyd yng Nghyfarfod y Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu a gynhaliwyd ar Dydd Mercher, 22 Mawrth 2023

Cadeirydd:________________

Dyddiad:_________________